

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКАЗУ ІНШОМОВНОГО ТЕКСТУ

Лисак Галина

Хмельницький національний університет

Annotation The article deals with the problem of teaching students free retelling of English texts. The main methods of teaching students free retelling of English texts have been examined. They are: making a plan, retelling using keywords, questions, retelling by reducing, simplifying and paraphrase of the text.

Key words: monologue speech, retelling, methods of teaching.

У процесі усномовленнєвого спілкування найбільш широко використовуються такі типи монологічних висловлювань як розповідь, повідомлення, опис. Близьким до розповіді є переказ, який низка методистів (І. Бім, Б. Лапідус, Ю. Пассов та ін.) також відносять до основних комунікативних типів мовлення. Разом з тим підкреслюється, що переказ тексту своїми словами має комунікативну та методичну цінність (Ю. Пассов).

Вільно передати основний зміст прослуханого чи прочитаного тексту своїми словами – необхідне вміння в процесі вивчення іноземної мови. Переказ, тобто виклад змісту сприйнятого тексту [2], – традиційний методичний прийом навчання усного мовлення іноземною мовою. Однак проблему навчання переказу англomовних творів не можна вважати вирішеною.

Проблема методики навчання переказу іношомовного тексту одержала розробку у роботах Л. Андрєєвської-Ловенстерн і О. Михайлової, В. Аракіна, Н. Гез, І. Грузинської, Л. Лазаркевич, К. Леонтьєвої, С. Максимчук, В. Цетлін та інших. Названі автори здійснили значний внесок у вирішення цієї проблеми. Зокрема, досліджені питання класифікації переказів, створення системи навчання, критеріїв відбору текстів для переказів, мовного аналізу тексту, критеріїв оцінки переказів тощо. Але незважаючи на таку кількість робіт, присвячених переказу, за межами досліджень залишились важливі методичні аспекти навчання переказу англomовного тексту.

Одним із традиційних методичних прийомів підготовки до переказу є *складення плану* [3]. Процес складення плану передбачає виділення логічної структури тексту, що досягається розчленуванням тексту на закінчені смислові частини і виділенням головної думки кожної частини на основі узагальнення змісту. При цьому розвиваються уміння вичленити і викласти кульмінаційну подію; виділити факти і події, які ведуть до кульмінаційного моменту і пояснюють його; встановити їх логічну послідовність на основі усвідомлення причинно-наслідкових і часових зв'язків та відношень між ними; вміння опустити несуттєві факти, які не порушують логіку розповіді і не сприяють розкриттю теми та основної ідеї оповідання. Але слід відмітити, що не завжди вузлові речення тексту можуть бути використані як пункти плану. Оволодіння цим прийомом сприяє розвитку такого вміння мовного оформлення переказу як уміння будувати речення-замінники (групи речень або абзаців) за умови адекватності їх смислового змісту.

Навчати переказу англomовні твори пропонується за допомогою *ключових (опорних) слів* [2; 3]. При підготовці до відтворення сприйнятого тексту із нього виділяються найважливіші моменти, які записуються у вигляді ключових слів та виразів. Ключові слова, як і пункти плану, здебільшого спрямовані на планування змісту висловлювання та стимулювання мовленнєвої діяльності, а також слугують актуалізації в пам'яті і мобілізації лексичних засобів для формування висловлювання.

Розкриємо зміст іншого традиційного прийому навчання переказу сприйнятого тексту, а саме *переказу за допомогою запитань* [2]. Запитання також, як і пункти плану і ключові слова, є опорами для забезпечення логічного розгортання висловлювання учнів. Запитання допомагають виділити кульмінаційну подію, допомагають встановити і запам'ятати логічну послідовність фактів та подій, які ведуть до неї.

Наступним прийомом навчання відтворення сприйнятого матеріалу – *переказ шляхом скорочення, спрощення і перепарафразу тексту*. Характер дій щодо скорочення і спрощення тексту у процесі його відтворення зводиться до

скорочення тексту на рівні речення, групи речень, абзацу і цілого тексту, в той час коли при відтворенні змісту опускаються несуттєві для передачі фабули елементи тексту шляхом виключення надлишкової інформації. До спрощення тексту відносяться дії щодо розчленування складних речень на прості та побудова узагальнюючих речень, більших за обсягом. Здійснення таких адаптаційних дій відбувається на основі складних операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстрагування тощо, які зводяться до трьох основних процесів: перефразу, узагальнення і виключення [2]. Студенти поступово усвідомлюють сам «мовний механізм» цих процесів, відбувається оволодіння тією чи іншою мовленнєвою операцією, яка спрямована на заміну, скорочення, спрощення мовної форми сприйнятого тексту.

Отже, навчання переказу повинно полягати у раціональній послідовності сприймання, розуміння, аналізу і відтворення елементів тексту, та виборі ефективних прийомів, принципів, методів і засобів навчання [1]. Оскільки переказ є різновидом усного непідготовленого монологічного мовлення, тому при організації навчання даного виду діяльності неможлива без урахування методичних прийомів навчання монологічного мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Панова Л. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. Панова, І. Андрійко, С. Тезікова. – К. : Академія, 2010. – 328 с.
2. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк : ЛГПИ, 2000. – 216 с.
3. Тарнопольський О. Б. Методика навчання мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі / О. Б. Тарнопольський. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2005. – 248 с.